

Актуальні питання організації
освітнього процесу на уроках
української мови та літератури
в закладах загальної середньої
освіти у 2021-2022 навчальному
році

20.08.21.

ТЗОШ№16

Гапон Леся Олексіївна

Українська мова

20.08.21.

ТЗОШ№16

Гапон Леся Олексіївна

1	Програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська мова. 5-9 класи»	5-9	сайт МОН	Наказ МОН від 07.06.2017 № 804
2	Українська мова. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови	8-9	сайт МОН	Наказ МОН від 17.07.2013 № 983
3	Навчальна програма «Українська мова» (автори Гавриш І.В., Семихат Н.В., Дроф'як С.М., Новожилова Н.М.) (науково-педагогічний проект «Інтелект України»)	5-9	Інтелект України	Лист МОН від 07.06.2019 № 1/11-5342
4	Навчальна програма «Українська мова» за вальдорфською педагогікою (авт. - укл. Козак А. Г., Косовська М. О.)	5-9	Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні	Лист ІМЗО від 10.07.2020 № 22.1/12-Г-554
5	Навчальна програма «Українська мова» за вальдорфською педагогікою (авт. Микитишина Л. В.)	10-11	Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні	Лист МОН від 10.09.2019 № 1/11-8256
6	Навчальна програма "Українська мова (рівень стандарту). 10-11 класи"	10-11	сайт МОН	Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407
7	Навчальна програма "Українська мова (профільний рівень). 10-11 класи"	10-11	сайт МОН	Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407

Факультативи

- Мінімальна наповнюваність груп при проведенні факультативних занять у ЗНЗ міської місцевості становить 8 учнів, сільської місцевості – 4 учні (за умови меншої кількості учнів, можна запровадити для учнів міжкласні та міжшкільні факультативи, курси за вибором);
- **факультативи** розраховані на 9 – 17 годин опрацювання, мають «статус» необов'язковості, коли учень хоче перевірити власні нахили, здібності й уподобання;
- програма **курсу за вибором** розрахована на 35 годин на рік (одна година на тиждень), ці заняття є обов'язковими для відвідування учнями, які його обрали, від початку навчального року до завершення (робота учнів у кінці навчального року має бути оцінена);
- курси за вибором можуть сприяти вивченню непрофільних предметів і бути зорієнтовані на певний вид діяльності поза профілем навчання;

1. Основи культури мовлення та журналістики. Програма для факультативного курсу для 10-11 класів.
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SNVB3RzdmVTc3YzQ/view?usp=sharing>
2. Робота з навчальними текстами. Факультатив для старшокласників
<https://docs.google.com/document/d/1C0xgK7hLJq29EBDnN6qgDZN3YmginvPPer4mPNUT6Aw/edit>
3. Програма факультативного курсу «Українська фразеологія» для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів.
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SQ282Yk9JMnlfLW8/view?sp=sharing>
4. Програма факультативного курсу «Фразеологія української літературної мови» для учнів 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів.
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SU3Z5eXBIbXd4ZTg/view?usp=sharing>
5. Лексика української мови. Програма факультативного курсу для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів.
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SMF9Yb09qRzk0QVU/view?usp=sharing>
6. Практикум з правопису української мови для 8 класу. Календарно-тематичне планування факультативного курсу.
https://docs.google.com/document/d/1c_kN8Im71VNnD8X5XN94nHj9JZ9YuMLs2Iy2mNvrCI/edit
7. Стилїстика сучасної української літературної мови. Факультатив. (10-11 класи).
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SamhWYTdUU0pCd00/view?usp=sharing>
8. Дїлова українська мова. Програма факультативного курсу для 10(11) класу.
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SdFFyT3U5WWw0Q0E/view?usp=sharing>
9. Український мовленнєвий етикет.
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7ScXpaN3J1YWVtajg/view?usp=sharing>
10. Українська лексикографія. Програма факультативного курсу для учнів 9 класу.
<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7ScDFVeURaWld0RFE/view?usp=sharin>

Наскрізнi змістові лінії

- Наскрізна лінія **«Екологічна безпека і сталий розвиток» (НЛ-1)** підсилює ключові компетентності, спрямовує діяльність учителя й учнів на формування соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, усвідомлення ідеї сталого розвитку як нового типу еколого-економічного зростання, що задовольняє потреби всіх членів суспільства за умови збереження й поетапного відновлення природного середовища, готовності брати участь у розв'язанні питань довкілля та розвитку суспільства; конкретизує роботу зі збереження й захисту довкілля;
- наскрізна лінія **«Громадянська відповідальність» (НЛ-2)** забезпечує розвиток соціальної й громадянської компетентностей, розкриває суть поняття «відповідальний громадянин», визначає вектори його діяльності;
- наскрізна лінія **«Здоров'я і безпека» (НЛ-3)** сприяє реалізації здоров'язбережувальної ключової компетентності, формуванню учня як духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінного громадянина, що дотримується здорового способу життя, активно долучається до облаштування безпечного для життя й діяльності середовища;
- наскрізна лінія **«Підприємливість і фінансова грамотність» (НЛ-4)** формує у молодого покоління українців уміння ощадливості, раціонального використання коштів, планування витрат, стимулювання лідерських ініціатив, прагнення успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Реалізація змістових ліній програми

- **мовленнєвої (робота з текстом):** визначення теми, мікротеми, головної думки; поділ тексту на абзаци, складання плану; визначення засобів зв'язку між реченнями, жанрових і стильових особливостей тексту;
- **мовної (разом з соціокультурною забезпечує реалізацію теми уроку):** введення внутрішньопредметних зв'язків при вивченні теми, наприклад: орфографії з лексикою, фразеологією, морфологією, синтаксисом, культурою мовлення;
- **соціокультурної:** побудова висловлення на одну з тем, які зазначено у відповідному розділі програми;
- **діяльнісної (стратегічної):** виділення головного, порівняння, систематизація, узагальнення, моделювання, припущення, доведення, трансформація, експериментування, установлення причинно-наслідкових зв'язків тощо.

Етапи уроку мови (М. Пентилюк)

Ситуація 1. Мотивація уроку.

Ситуація 2. Актуалізація знань.

Ситуація 3. Організація сприйняття матеріалу.

Ситуація 4. Організація засвоєння знань.

Ситуація 5. Організація закріплення вивченого.

Організація домашнього завдання.

Етап підготовки до сприймання і осмислення знань.

Етап сприймання і осмислення навчального матеріалу.

Етап узагальнення знань і умінь.

Етап осмислення домашнього завдання

Класифікація уроків НУШ

- В основі сучасної типології уроків – класифікація НУШ (наказ МОН України від 20.04.2018 № 408): **урок формування компетентностей, урок розвитку компетентностей, урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей, урок корекції основних компетентностей, комбінований урок.**
- Структура уроків цих типів узгоджується зі структурою компетентнісного уроку:
- мотиваційний етап (забезпечення емоційної готовності до уроку, актуалізація суб'єктного досвіду, актуалізація опорних знань),
- етап цілевизначення і планування (повідомлення теми уроку, визначення очікуваних результатів, формулювання особистісних цілей),
- етап опрацювання матеріалу (засвоєння теорії, виконання практичних завдань),
- рефлексивно-оцінювальний етап (рефлексія, завдання додому).

Кількість фронтальних та індивідуальних видів мовленнєвої діяльності, їх контроль

- Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 28.04.2006 № 1/9-301 «Вимоги до виконання письмових робіт учнів загальноосвітніх навчальних закладів з української мови і літератури та зарубіжної літератури у 5-11 класах» основними видами класних і домашніх письмових робіт учнів з української мови є класні й домашні вправи (кількість домашніх вправ – одна або дві (на розсуд учителя), але не більше двох; якщо ж уроки спарені, то для виконання вдома пропонується дві або три вправи); словникові диктанти (кількість слів у словниковому диктанті: 12 – у 5 класі, 24 – у 6-7 класах, 36 – у 9-10 класах, 48 – в 11 класі); навчальні диктанти, твори й перекази; самостійні роботи; тестові завдання (як відкритої, так і закритої форм); складання таблиць, схем, написання конспектів (у старших класах), робота зі словниками та інші види робіт, передбачені чинними програмами.

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт з української мови у 5-9 класах

	5 кл.		6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.	
Усього годин	122		122		88		70		70	
Години з РМ	24		23		22		16		19	
	I	II								
Фронтальні види контрольних робіт										
Перевірка мовної теми	4	4	4	4	3	3	2	2	2	2
Письмо: переказ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
твір	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1
Правопис: диктант	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Індивідуальні види контрольних робіт										
Говоріння: діалог	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
усний переказ	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
усний твір	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
читання вголос	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт з української мови у 10-11 класах

Рівень	Рівень стандарту		Філологічний рівень	
Фронтальні види контрольних робіт				
Форми контролю	I	II	I	II
Перевірка мовної теми	2	2	3	3
Письмо:				
есе	2	3	1	1
переказ	-	-	1	1
твір	-	-	1	1
Індивідуальні види контрольних робіт				
Говоріння:				
діалог	1	-	1	-
усний переказ	1	-	1	-
уний твір	-	1	-	1

* Основною формою перевірки мовної теми є тестові завдання.

** Основною формою перевірки орфографічної й пунктуаційної грамотності є текстовий диктант

Фронтальні види контрольних робіт з української мови

- **Мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт учитель на власний розсуд має право збільшувати, що залежить від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.**
- **У 8-9 класах з поглибленим вивченням української мови потрібно обрати види контрольних робіт, пропорційно збільшити їх кількість та кількість уроків розвитку мовлення.**
- **Фронтально оцінюються диктант, письмовий переказ і письмовий твір (навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюється на сторінці «Зміст уроку» класного журналу.**

Індивідуальні види контрольних робіт з української мови

- **Індивідуально оцінюються говоріння** (діалог, усний переказ, усний твір) і **читання вголос**. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте на початку семестру визначають окрему колонку без дати на сторінці «Облік навчальних досягнень» класного журналу. У I семестрі проводять оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як **усний переказ, діалог**, у II семестрі - **усний твір і читання вголос** (останній вид контролю здійснюється лише у 5–9 класах). **Увага!!!**
Результати оцінювання говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос протягом семестру виставляють у колонку без дати й ураховують у семестрову оцінку, тому доцільно ці колонки у класному журналі створити на початку семестру.
- Повторне оцінювання із зазначених видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Індивідуальні види контрольних робіт з української мови

- Середнім арифметичним оцінок за зміст і грамотність є оцінка за контрольний твір та переказ, яку виставляють в колонці з датою написання роботи (напис «Твір», «Переказ» у колонці не роблять).
- **Перевірка різних видів мовленнєвої діяльності у 5 – 11 класах здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання, затверджених наказами Міністерства освіти і науки від 21.08.2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти».**
- Під час оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови іноді виникають проблемні питання, які потребують такого розв'язання:
- **допущені позиційні помилки (чергування у-в, і-й) визначають як орфографічні (під час перевірки власних висловлень ЗНО це питання уніфіковано);**
- **за умови відсутності учня на одному зі спарених уроків під час написання контрольного твору/есе, переказу учителю рекомендуємо підготувати індивідуальне завдання для виконання його учнем упродовж одного уроку.**

Робочі зошити

- **Кількість робочих зошитів з української мови визначається за класами: у 5-9 класах – по два зошити; у 10-11 класах – по одному зошиту**
- **Зошити для навчальних класних і домашніх робіт з української мови перевіряють у 5-6 класах – двічі на тиждень; у 7-9 класах – 2-3 рази на місяць; у 10-11 класах – двічі на місяць. Ведення зошитів оцінюють від 1 до 12 балів. Зверніть увагу, за умови відсутності учня на уроках протягом місяця в колонці за ведення зошита необхідно зазначати н/о (нема оцінки). Оцінку за ведення зошитів з української мови виставляють у класний журнал (колонка «Зошит») щомісяця в кожному класі протягом семестру та враховують як поточну до найближчої тематичної.**

Домашнє завдання

- Згідно із Санітарним регламентом для закладів загальної середньої освіти, обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували у 5-му класі – 1 години; у 6-9 класах – 1, 5 години; у 10-12 класах – 2 години.
- Наприклад:
- якщо у 5 класі за розкладом п'ять уроків, то на виконання домашнього завдання з кожного навчального предмета п'ятикласник може витратити лише 12 хвилин години ($60 \text{ хв} : 5 = 12 \text{ хв}$);
- якщо у 10 класі за розкладом шість уроків, то на виконання домашнього завдання з кожного предмета десятикласник може витратити 20 хвилин ($120 \text{ хвилин} : 6 \text{ навчальних предметів} = 20 \text{ хвилин}$).
- **Не рекомендовано давати домашні завдання на канікули, вихідні та святкові дні.**

- **Згідно із Санітарним регламентом для закладів загальної середньої освіти, обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували у 5-му класі – 1 години; у 6-9 класах – 1, 5 години; у 10-12 класах – 2 години.**
- Наприклад:
- якщо у 5 класі за розкладом п'ять уроків, то на виконання домашнього завдання з кожного навчального предмета п'ятикласник може витратити лише 12 хвилин години ($60 \text{ хв} : 5 = 12 \text{ хв}$);
- якщо у 10 класі за розкладом шість уроків, то на виконання домашнього завдання з кожного предмета десятикласник може витратити 20 хвилин ($120 \text{ хвилин} : 6 \text{ навчальних предметів} = 20 \text{ хвилин}$).
- **Не рекомендовано давати домашні завдання на канікули, вихідні та святкові дні.**

- **Поточне оцінювання** здійснюють у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завдання є встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок.
- **Формами поточного оцінювання є індивідуальне та фронтальне опитування:** усне опитування, виконання учнями різних видів письмових робіт (самостійних, практичних), захист проєктів, проведених досліджень; робота з діаграмами, графіками, схемами; взаємоконтроль учнів у парах і групах; самоконтроль тощо. Інформація, отримана на підставі поточного контролю, є основною для коригування роботи учителя на уроці.
- Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт.
- Семестрову – на основі тематичного оцінювання та результатів оцінювання певного виду діяльності: *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) або *читання вголос*.
- Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів на предмет їх відповідності вимогам навчальної програми, вибір форм, змісту та способу оцінювання здійснюють педагогічні працівники закладу освіти.

Оформлення сторінок класного журналу

- Наказ МОН України від 03.06.2008 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів» регулює стан ведення класних журналів.
- Для виставлення тематичної оцінки враховують всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням результатів оцінювання контрольних робіт. До прикладу, під час вивчення теми «Вступ. Повторення та узагальнення вивченого», яка охоплює 10 уроків, учень 7 класу отримав 5 оцінок: 3 поточні (6, 7, 6), а також оцінки за зошит (8) і контрольну роботу (7). Бали додають і ділять на кількість: $(6+7+6+8+7) : 5 = 7$ б.
- Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній(я) на уроках протягом вивчення теми, не виконав(ла) вимоги навчальної програми, у колонку з написом «Тематична» виставляють н/а (не атестований(а)).

- **Семестрове оцінювання здійснюють на підставі тематичних оцінок та оцінок за контроль усного переказу і діалогу (I семестр) та усного твору і читання вголос (II семестр, контроль читання вголос здійснюємо у 5 – 9 класі).**

- Наприклад, учень отримав бали 6, 7, 7 за три тематичні, а також 7 б. за діалог і 6 б. за усний переказ. Виводячи семестровий бал, їх додають і ділять на 5: $(6+7+7+7+6) : 5 = 7$ б.

- **Річну оцінку** виставляють до журналу в колонку з написом **Річна** без зазначення дати не раніше, ніж **через три дні після виставлення оцінки за II семестр.**

- **Річне оцінювання** здійснюють на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок.

- У разі коригування учнями оцінки за II семестр, річну оцінку виставляють не пізніше 10 червня поточного року.

- У випадку неатестації учня (учениці) за підсумками двох семестрів, у колонку **Річна** роблять запис **н/а (не атестований(а)).**

- **Річна оцінка коригуванню не підлягає.**

Зразок заповнення сторінки журналу з української мови подано в методичному листі Міністерства освіти і науки України від 21.08.2010 № 1/9-580 (Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – № 14-15. – 2010. – С. 3-17).

	Усний твір	Діалог		Зошит		Тематична	I семестр	Скоригована		Усний переказ	Читання вголос		Зошит	Тематична	II семестр	Скоригована	Річна	ДПА	Апеляційна	
9	9	9	9	8	9	9				9	8	8	8	8						
5	6	7	7	7	7	6				6	4	6	7	6						
	8	8	н	н/о	н	4				7	6	н	н/о	6						

№	Дата	Зміст уроку	Завдання додому (автор і назва підручника)
1	01 09	Значення мови в житті людини й суспільства. Українська мова — державна мова України.	Опрацювати теоретичний матеріал §1, виконати <u>впр. 7</u> , усно відповісти на запитання (С. 9).
5	05 09	<i>УРМ № 3. Складання й розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру з використанням етикетних формул).</i>	Скласти і записати діалог, використовуючи етикетні формули (8 реплік).
6	05 09	Повторення вивченого в початкових класах. Текст. Речення. Слово. Усні й письмові висловлення, текст. Зміст, заголовок тексту. План тексту. Поділ зв'язного висловлення (тексту) на речення.	Повторити вивчене про текст, записати запропонований текст, попередньо поділивши його на речення, скласти і записати план цього тексту.
10	23 09	<i>УРМ № 6. Усний вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним планом.</i>	Виконати <u>впр. 72</u> (письмово), <u>впр. 70</u> (усно), або написати мінітвір-опис прапора як державного <u>символа</u> України, указавши в одному з речень частини мови.
10	15 10	Контрольна робота № 1 (тестові завдання). Вступ. Повторення вивченого в початкових класах.	

Українська література

20.08.21.

ТЗОШ№16

Гапон Леся Олексіївна

1	Програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська література. 5-9 класи»	5-9	сайт МОН	Наказ МОН від 07.06.2017 № 804
2	Українська література. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української літератури	8-9	сайт МОН	Наказ МОН від 17.07.2013 № 983
3	Навчальна програма «Українська література» за вальдорфською педагогікою (авт. - укл. Чефранова Т. О.)	5-9	Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні	Лист ІМЗО від 10.07.2020 № 22.1/12-Г-550
4	Навчальна програма «Українська література» за вальдорфською педагогікою (авт. Микитишина Л. В.)	10-11	Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні	Лист МОН від 04.10.2019 № 1/11-8789
5	Навчальна програма "Українська література (рівень стандарту). 10-11 класи"	10-11	сайт МОН	Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407
6	Навчальна програма "Українська література (профільний рівень). 10-11 класи"	10-11	сайт МОН	Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407

Календарно-тематичне планування

- Для зручності користування у календарно-тематичному плані доцільно виокремити стовпці: **«Зміст навчального матеріалу»** (зазначити навчальний матеріал – саме той, який необхідно занотувати у колонці «Зміст уроку» класного журналу – інформацію про мистецький контекст (МК), міжпредметні зв'язки (МЗ) та рубрику «Сучасна українська дитяча й підліткова література» (СЛ)), **«Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів»** (перелічити предметні й ключові компетентності, емоційно-ціннісне ставлення).

Наскрізнi лiнii

- наскрiзна лiнiя «**Екологiчна безпека i сталий розвиток**» (НЛ-1, пiдсилює ключовi компетентностi, спрямовує дiяльнiсть учителя й учнiв на формування соцiальної активностi, вiдповiдальностi й екологiчної свiдомостi, усвiдомлення iдеї сталого розвитку як нового типу еколого-економiчного зростання, що задовольняє потреби всiх членiв суспiльства, за умови збереження й поетапного вiдновлення природного середовища, готовностi брати участь у розв'язаннi питань довкiлля та розвитку суспiльства; конкретизує роботу зi збереження й захисту довкiлля);
- наскрiзна лiнiя «**Громадянська вiдповiдальнiсть**» (НЛ-2, забезпечує розвиток соцiальної й громадянської компетентностей, розкриває суть поняття «вiдповiдальний громадянин», визначає вектори його дiяльностi);
- наскрiзна лiнiя «**Здоров'я i безпека**» (НЛ-3, сприяє реалiзацiї здоров'язбережувальної ключової компетентностi, орієнтуючи на формування учня як духовно, емоцiйно, соцiально й фiзично повноцiнного громадянина, що дотримується здорового способу життя, активно долучається до облаштування безпечного для життя й дiяльностi середовища);
- наскрiзна лiнiя «**Пiдприємливiсть i фiнансова грамотнiсть**» (НЛ-4, навчання молодого поколiння українцiв ощадливостi, рацiонального використання коштів, планування витрат, стимулювання лiдерських iнiцiатив, прагнення успішно дiяти в технологiчному швидкозмiнному середовищi).

Змістові лінії програми

- Традиційним обов'язковим явищем під час навчання української літератури є **реалізація змістових ліній програми, як-от:**
- **емоційно-ціннісної:** вона забезпечує опрацювання художнього твору в єдності його етичних та естетичних вимірів, спрямованість роботи над текстом на формування ціннісних орієнтацій і розвиток творчих здібностей особистості;
- **літературознавчої:** вона забезпечує засвоєння основних теоретико- та історико-літературних знань і розгляд твору в контексті літературного процесу;
- **культурологічної:** вона сприяє усвідомленню літератури як складової частини духовної культури українського та інших народів;
- **компаративної:** вона покликана порівняти літературні твори, їх компоненти (теми, мотиви, образи, поетичні засоби та інше), явища і факти, що належать до різних літератур, встановити зв'язки між українською, світовою літературою і літературами національних меншин, розглянути традиційні теми, сюжети, мотиви, образи у різних літературах, зіставити оригінальні твори і україномовні переклади літературних творів.

Література рідного краю

- Уроки вивчення літературного краєзнавства сприяють реалізації вимог програми, рекомендованої управлінням освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації до використання у ЗНЗ області (лист від 25.04.2008 № 03/1081-10);
- Для здійснення оцінки якості освітнього середовища закладу освіти можна скористатися процедурою проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти, що затверджений наказом МОНУ «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти» від 09.01.2019 № 17.
- Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі

Структура та змістове наповнення традиційного уроку літератури рідного краю у 5—8 та 9-11 класах

Програма, рекомендована управлінням освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації до використання у ЗНЗ області (лист від 25.04.2008 № 03/1081-10)

Структура та зміст уроку у 5 – 8 кл.

I. Настановно-мотиваційний етап

1. Розповідь-огляд (ситуація інтересу).
2. Бесіда (психологічна установка).
3. Навчальна рефлексія (самооцінка).

II. Операційно-пізнавальний етап

1. Актуалізація опорних знань (евристична бесіда, гра).
2. Розповідь про автора та його твір.
3. Коментарі про твір та автора.
4. Словникова робота.
5. Сприйняття та осмислення твору.
6. Відповіді на запитання.
7. Проміжна рефлексія.

III. Корекційно-рефлексивний етап

1. Представлення продукту праці (підготовленого вдома чи на уроці).
2. Творча рефлексія (збагачення «Я»).
3. Узагальнення почутого, встановлення закономірностей.
4. Підбиття підсумків, коментар домашнього завдання.

Структура та зміст уроку у 9 – 11 кл.

I. Настановно-мотиваційний етап

1. Емоційне вступне слово-огляд.
2. Активізація мотиваційних резервів.
3. Навчальна рефлексія.

II. Операційно-пізнавальний етап

1. Актуалізація опорних знань і висунення гіпотез.
2. Дослідження у лабораторії автора.
3. Словникова робота.
4. Сприйняття й осмислення змісту твору, стильової манери автора.
5. Проміжна рефлексія.
6. Розв'язання проблемних завдань.

III. Корекційно-рефлексивний етап

1. Встановлення логічних зв'язків, закономірностей у творі (творчості).
2. Творча рефлексія (самоаналіз і самоусвідомлення досвіду).
3. Узагальнення, систематизація та представлення завдань до наступного уроку.

Календарно-тематичний план

№	Зміст уроку	Кількість годин	Дата проведення	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Мистецький контекст	Міжпредметні зв'язки	Сучасна українська дитяча й підліткова література	Теорія літератури	Наочність, ТЗН, ІКТ	Література до уроку	Для самостійного опрацювання	Зміст домашнього завдання	Примітка (навчальні технології, методи роботи, назви проєктів)

Запропонована кількість часу на вивчення кожного розділу, теми є **орієнтовною**, учитель може її змінювати (у межах **70 годин**).

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури в 5–9 класах

Класи	5		6		7		8		9	
Семестри	I	II								
Контрольні роботи у формі:	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
контрольного класного твору;	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки розвитку мовлення* (у+п)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки позакласного читання	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури в 10-11 класах

Семестри	I	II	I	II
Рівні	стандарту		профільний	
Контрольні роботи у формі:	3	3	4	4
контрольного класного твору*;	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	2	2	3	3
Уроки розвитку мовлення**	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання	1	1	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5

Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есею, міні-творів для розкриття певної проблеми чи образу програмового художнього твору тощо. Така організація навчальної діяльності дасть можливість учням виконати роботу протягом одного уроку та сприятиме розвитку їхніх умінь самостійної творчої діяльності.

У кожному семестрі передбачено обов'язкове проведення двох уроків розвитку мовлення: урок розвитку усного мовлення та уроку розвитку письмового мовлення. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

Види контрольних робіт

- **Можливі види контрольних робіт:** тест; відповіді на запитання; контрольний літературний диктант; анкета головного героя; комбінована контрольна робота; письмовий контрольний твір.
- На виконання тестових завдань відводиться орієнтовно 20 - 25 хвилин уроку, решту уроку можна використати на виконання завдань творчого характеру (дивитися **Методичні рекомендації щодо використання тестових технологій в процесі вивчення української та зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах** (лист МОН України від 19.09.07 № 2/2-14-1813)).
- **На письмові контрольні твори відводимо 2 уроки.** Учням слід пропонувати написати твори у формі есе, мінітворів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.
- **Звертаємо увагу на те, що домашній контрольний твір не є обов'язковою формою контролю з української літератури.**
- Оцінка за контрольний твір з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, її виставляють у колонці з датою написання роботи. Напис у журнальній колонці «Твір» не роблять.

Уроки розвитку мовлення: літератури УМЛ

- У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п). **Можливі види контрольних робіт із розвитку мовлення:** складання оповідання (казки) за прислів'ям; добір прислів'їв, крилатих виразів, фразеологічних зворотів, що виражають головну ідею твору; введення власних описів в інтер'єр, портрет, пейзаж у вже існуючому творі; усний переказ оповідання, епізоду твору; твір-характеристика персонажа; написання асоціативного етюд, викликаного певним художнім образом; написання вітального слова на честь літературного героя, автора тощо; твір-опис за картиною; складання тез літературно-критичної статті (параграфу підручника); підготовка проекту (з можливим використанням мультимедійних технологій) – індивідуального чи колективного – з метою представлення життєвого і творчого шляху, естетичних уподобань письменника тощо; складання анкети головного героя, цитатних характеристик, конспекту, рецензії, анотації; написання реферату; ідейно-художній аналіз поетичного чи прозового твору; написання листа авторові улюбленої книжки; інсценізація твору (конкурс на кращу інсценізацію уривка твору) тощо

Оцінювання

- Оцінку за письмовий вид роботи рекомендується виставляти всім учням, за усний – тій кількості учнів, які відповідали протягом уроку.
- Оцінку за ведення зошита з української літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі один раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. Під час оцінювання зошита з української літератури необхідно враховувати наявність різних видів робіт, грамотність (якість виконання робіт), охайність, вміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму). У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (немає оцінки).
- Оцінка за контрольний твір з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, що виставляють у колонці з датою написання роботи. Надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.
- Оцінку за читання напам'ять художніх творів української літератури виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».
-

Домашнє завдання

- Згідно із Санітарним регламентом для закладів загальної середньої освіти, обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували у 5-му класі – 1 години; у 6-9 класах – 1, 5 години; у 10-12 класах – 2 години. Наприклад: якщо у 5 класі за розкладом п'ять уроків, то на виконання домашнього завдання з кожного навчального предмета п'ятикласник може витратити лише 12 хвилин години ($60 \text{ хв} : 5 = 12 \text{ хв}$); якщо у 10 класі за розкладом шість уроків, то на виконання домашнього завдання з кожного предмета десятикласник може витратити 20 хвилин ($120 \text{ хвилин} : 6 \text{ навчальних предметів} = 20 \text{ хвилин}$).
- Зважаючи на те, що з української літератури часто передбачено завдання, пов'язані із прочитанням художнього твору, то учням необхідно рекомендувати виконувати такі завдання за декілька днів до уроку, на якому розглядатиметься цей твір. Не рекомендовано давати домашні завдання на канікули, на вихідні та святкові дні.

Домашнє завдання

- Давати домашнє завдання можна на будь-якому етапі уроку.
- Давати домашнє завдання можна на будь-якому етапі уроку (допис на сторінці «Головна» блогу «Паланка словесника» від 06.05.2020).
- Не допускається оголошувати домашнє завдання під час чи після дзвінка на перерву, після уроків, оскільки його не фіксують діти, учні позбавлені можливості ставити запитання, а вчитель не встигає пояснити суть завдання.
- **Форми перевірки домашнього завдання можуть бути різними:** фронтальна, індивідуальна, колективна, само-, взаємоперевірка, творча тощо. Вибір форми контролю залежить від змісту, виду і мети завдання.
-

Оцінювання

- **Семестрове оцінювання здійснюють на підставі тематичних оцінок.** При цьому мають врахувати динаміку **особистих навчальних досягнень** учня (учениці) з предмета протягом семестру, **важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту** тощо.
- **Річну оцінку** виставляють у журнал в колонку з написом **Річна** без зазначення дати не раніше, ніж **через три дні після виставлення оцінки за II семестр.**
- **Річне оцінювання** здійснюють на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок.
- У разі коригування учнями оцінки за II семестр, річну оцінку виставляють не пізніше 10 червня поточного року.
- У випадку неатестації учня (учениці) за підсумками двох семестрів у колонку **Річна** роблять запис **н/а (не атестований(а)).**
- **Річна оцінка коригуванню не підлягає**

Зразок заповнення сторінки журналу з української літератури подано в методичному листі Міністерства освіти і науки України від 21.08.2010 № 1/9-580 (Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – № 14-15. – 2010. – С. 3-17).

09		Напам'ять	09	Зошит	10	Тематична	I семестр	Скоригована			Напам'ять	02	Зошит	Тематична	II семестр	Скоригована	Річна	ДПА	Апеляційна
9		9	9	8	9	9			9	8	8	8	8	8					
5	6	7	7	7	7	6			6	4	6	7	6	6					
н	8	8	н	н/о	н	5			7	6	н	н/о	5						

	Дата	Зміст уроку	Завдання додому (автор і назва підручника)
	01 09	Вступ. Українська література в контексті розвитку суспільства другої половини ХХ ст. Українська література у світовому контексті, її своєрідність на загальноєвропейському тлі. ТЛ: поняття національного і вселюдського.	Прочитати твір «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного. Додаткове завдання: побудувати діаграму Вена «Своєрідність української літератури на загальноєвропейському тлі».
	05 09	«Хіба ревуть воли, як ясла повні?» – перший в Україні соціально-психологічний роман. Історія написання роману, особливості композиції. ТЛ: соціально-психологічний роман.	Опрацювати інформацію на с. 78-82 підручника, усно відповісти на запитання (с. 83), виписати кілька цитат для характеристики одного з головних образів роману.
	05 09	Лірика збірки І. Франка «З вершин і низин». Концепція поступу людства й незламний оптимізм у вірші «Гімн». Символ вічної жіночності, материнства й краси в поезії «Сікстинська мадонна». ТЛ: сонет.	Опрацювати теоретичний матеріал підручника (с. 18-29), вивчити напам'ять поезію «Гімн».
	23 09	Література рідного краю. Іван Франко і <u>Тернопілля</u> .	Підготувати презентацію (<u>буктрейлер</u> , <u>фотоколаж</u> , хронологічну шкалу) про одного із членів Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України.
	15	Контрольна робота № 1 (тестові	Повторити вивчене в межах теми